نگاهی به برگزاری سومین دوره جایزه اندرزگو

پند و اندرزهای یک جایزه

عاطفه جعفری
خبرنگار گروه فرهنگ

اردیبهشت سال ۱۳۹۸ و در جریان بازدید رهبر انقلاب از نمایشگاه کتاب، توضیحاتی درمورد برگزاری یک جایزه ادبی ویژه داده شد. زمانی که رهبری در غرفه مجمع ناشران انقلاب اسلامی حضور داشتند؛ میثم نیلی، مدیرعامل مجمع ناشران از جایزه ادبی فلسطین و مشارکت با ناشران و انجمن‌های ادبی کشورهای عربی صحبت کرد و بعد هم از کارهای ایجابی که برای مقابله با جریان تطهیر پهلوی در حوزه کتاب انجام داده بودند در قالب جایزه شهید اندرزگو سخن گفت. رهبر انقلاب در همین رابطه گفتند: «پهلوی‌ها مظهر وابستگی بودند. رضاخان را انگلیسی‌ها آوردند و محمدرضا را آمریکایی‌ها. پهلوی‌ها از رژیم قاجار تا جایی که توانستند چهره‌سازی زشت کردند. هرچند دروغ هم نیست. قاجار هیچ عقبه و محبوبیتی ندارد. اگر می‌خواستیم مفاسد پهلوی را بیان کنیم، باید ۱۰ برابر اینکه تولیدشده تولید می‌کردیم. ناشران ما باید نویسنده‌ها را پیدا و در این‌باره تولید کنند.» حالا این جایزه امسال به سومین دوره خود رسیده است و شب گذشته مراسم اختتامیه آن برگزار شد؛ جایزه‌ای که حتما می‌تواند در شناخت پهلوی‌ها به نسل جدید کمک کند. بارها از نوشتن کتاب مخصوصا برای نسلی که در فضای مجازی با شبهات فراوان در این حوزه مواجه می‌شوند، صحبت کردیم. اما نکته‌ای که باید در قالب این جایزه دید، استفاده از ظرفیت‌هایی که برای نسل جدید می‌تواند جذابیت داشته باشد. پادکست یکی از این موارد است که در این سال‌ها توانسته مخاطبان زیادی پیدا کند. کاری که در رادیو مضمون انجام گرفت. پادکست «محمدرضا پهلوی، آن‌طور که فکر می‌کرد، آن‌گونه که حکومت می‌کرد» بسیار پرمخاطب شد و خیلی‌ها را با خود همراه کرد. حتما گذاشتن بخش‌های جدید می‌تواند آورده‌های بیشتری برای این جایزه داشته باشد که هدفش شناخت پهلوی است. در گزارش امروز نگاهی داشتیم به بخش کودک و نوجوان این جشنواره و همین‌طور برگزیده‌های بخش‌های مختلف آن.

ادبیات کودک و نوجوان در مسیر رشد

بخش کودک و نوجوان یکی از بخش‌های این دوره از جشنواره بود که توجه ویژه‌ای به آن شد. نفیسه سادات موسوی، داور بخش کودک و نوجوان جایزه شهید اندرزگو در ارزیابی کلی از فضای ادبیات کودک و نوجوان در گفت‌وگو با «فرهیختگان» گفت: «وضعیت ادبیات کودک و نوجوان امروز ما وضعیت سهل و ممتنع است. از لحاظ تعداد آثار و گرایش خانواده‌ها به خریدن آثار و قرار دادن کتاب در سبد فرهنگی بچه‌هایشان اوضاع خوبی داریم اما اگر به آثاری که منتشر و خریداری می‌شود دقیق‌تر نگاه کنیم متاسفانه در چندسال اخیر شاهد کمترین تناسب آنها با فرهنگ ایرانی اسلامی‌مان بوده‌ایم. درحال حاضر کتاب‌هایی برای نوجوانان خریداری می‌شود که متاسفانه از فضای ایرانی ما دور است و متاسفانه در بسترهایی اتفاق می‌افتد که فرهنگ ایرانی با آن فاصله دارد.»

موسوی ادامه داد: «بنده بخشی از این تقصیر را متوجه مولفان و ناشران می‌دانم؛ چراکه آثار تالیفی ما کم است و کتب تالیفی هم که وجود دارد موانعی پیش روی آنهاست به‌طور مثال موانع اقتصادی، مثلا هزینه تمام‌شده زحمت نویسنده که بخواهد زمان قابل قبولی را برای تولید یک کتاب خوب و مناسب برای قشر حساس نوجوان تولید کند، بالاست و برای ناشر صرفه اقتصادی ندارد و ناشر ترجیح می‌دهد به کتاب‌های ترجمه و خارجی روی بیاورد. البته تبلیغ‌های خوبی هم برای آن کتاب‌ها می‌شود که این هم ظرفیتی است که کمتر در اختیار مولف‌های ما برای کتب تالیفی قرار می‌گیرد.»

کیفیت آثار تالیفی با رشد روبه‌رو بوده است

این کارشناس حوزه کودک و نوجوان افزود: «اگر بخواهم درکنار این هشدار یا تلنگر، به یک اتفاق خوب اشاره کنم باید بگویم که کیفیت کتاب‌های تالیفی در این چندسال خیلی بهتر شده و مبنای پژوهشی در این کتاب‌ها بیشتر نمایان است و تکرار و عامه‌پسند بودن کنار رفته و یک‌سری مباحث ایدئولوژیک که گنجاندن آن در کتاب برای قشر کودک و نوجوان واقعا سخت است به شیوه‌های هنرمندانه‌تری وارد ادبیات داستانی کودک و نوجوان شده است که اینها اتفاقات خوبی است که می‌افتد و به‌نظر من باید این اتفاقات خوب را شناسایی، گلچین، تقویت و به شیوه‌های مختلف حمایت کرد که از آنجا که قشر نوجوان با مدیا پیوند دارد و به رسانه آنقدر نزدیک هستند، ما باید حتما پیوست‌های رسانه‌ای، پویانمایی، پی‌نما و... برای این قشر در نظر بگیریم و زمانی که با کتاب خوبی آشنا می‌شویم که مفید و مناسب است حتما باید به‌سرعت سراغ پیوست رسانه‌ای آن برویم.»

با کتابی جذاب و مفید برای نوجوانان روبه‌رو هستیم

نفیسه سادات موسوی در معرفی کتاب چاپیدشاه، به قلم سپیده انوشه که به‌عنوان نامزد این جایزه انتخاب شده است، گفت: «جلد کتاب اولین نکته‌ای است که توجه افراد را برای خریدن یا نخریدن جلب می‌کند. تصویرسازی استفاده‌شده روی جلد کتاب برای نوجوانان به‌خودی خود جذاب است و فارغ از محتوایی که درحال نمایش است، تصاویر مختلفی را روی طرح جلد شاهدیم که حس طنز بودن را به مخاطب منتقل می‌کند و توجه او را به خود جلب می‌کند. نکته بعدی عنوان کتاب است که بازی واژگانی و آشنایی‌زدایی است و حس خوبی را به کشف بیشتر کودک و نوجوان می‌دهد. ما روی طرح جلد، علاوه‌بر اسم نویسنده و تصویرگر، اسم پژوهشگر اثر را نیز شاهد هستیم؛ با وجود اینکه سپیده انوشه، نویسنده و پژوهشگر تاریخ است اما از یک پژوهشگر دیگری بهره برده که این امتیاز بالایی برای این کتاب محسوب می‌شود.»

این کارشناس حوزه کودک و نوجوان افزود: «شیوه کتاب چاپید شاه مستندروایی است. پرداختن به تاریخ برای قشر بزرگسال هم کار چندان آسانی نیست؛ چراکه مساله تاریخ یک تیغ دولبه است؛ افراد یا به تاریخ علاقه‌مند هستند یا نمی‌توانند این کتاب‌ها را بخوانند و پس می‌زنند و روی خوش نشان نمی‌دهند. اینکه برای نوجوان بخواهیم تاریخ را به شیوه مستندنگاری بخواهیم بنویسیم، حتما کار دوچندان سختی است. من مدعی هستم اگر نوجوانان به درستی در معرض این کتاب قرار بگیرند و کتاب را به‌درستی به آنها معرفی کنیم و در اختیارشان قرار داده شود، خودشان مشتاق آن شده و به سمتش می‌روند.»

موسوی گفت: «این کتاب برای نوجوانان جذاب و مفید است؛ چراکه اتفاقاتی آورده شده که مستند است و شبهاتی که درباره پهلوی‌ها وجود دارد و گفته می‌شود و نوجوانان نیز ناخواسته بدون اینکه بخوانند و بدانند در معرض آن قرار می‌گیرند. خوبی‌هایی به پهلوی‌ها نسبت داده می‌شود که نوجوانان اطلاع دقیقی از مساله ندارند و فقط آن را تکرار می‌کنند. این کتاب روی وقایع و اتفاقات مهم دوران پهلوی اول و دوم دست گذاشته و شبهاتی را که نقل زبان نوجوانان و جوانان است، مطرح می‌کند و پاسخ می‌دهد. ما کتاب‌های پژوهشی بسیاری داریم اما وجه تمایز این کتاب نسبت به سایر آثار که برای نوجوان علاقه‌مندکننده است، این بوده که اقتضائات یک نوجوان را درنظر گرفته است. شاید نوجوان نسل امروز حوصله چندانی برای تاریخ و مستند خواندن نداشته باشد، از این رو این کتاب محتوا را برایش لقمه‌لقمه کرده و به‌صورت مصداقی به آن پرداخته شده است. این کتاب از محتواهای بصری و مدیای موردعلاقه نوجوانان درکنار متن بهره گرفته است. در کتاب اطلاع‌نگاشت‌ها و تصویرسازی‌های بسیاری را شاهد هستیم که به نوجوان کمک می‌کند درکنار هر چند صفحه‌ای که مطالعه می‌کند اطلاعات هوشمندانه‌ای و مطابق با سلیقه‌اش را به‌دست بیاورد. نویسنده این کتاب علاوه‌بر تاریخ‌پژوهش بودن یک نویسنده قدری هستند.»

چاپید شاه مصداق بارز جهاد تبیین است

موسوی باگریزی به بیانات اخیر مقام معظم رهبری درخصوص جنگ روایت‌ها و جهاد تبیین گفت: «این کتاب یکی از نمونه‌های بارز جهاد تبیین به‌نظر می‌رسد و در زمینه پهلوی یک جنگ روایت‌هاست. در جنگ روایت‌ها این مهم است که چه چیزی، به چه شیوه‌ای و توسط چه کسی روایت می‌شود. وقتی یک تاریخ‌پژوه روایت کند تفاوت بارزی نسبت به روایت یک معلم دینی برای نوجوان دارد و قابل‌تامل‌تر است. شیوه پرداختن به این روایت‌ها، اختصار و کوتاه بودن، ترکیب شدن تصویرسازی‌ها و اطلاع‌نگاشت‌ها و همچنین قلم طنز نویسنده با وجود اینکه درحال نگارش تاریخ است و این اثر را به شکل داستانی درآورده، موجب شده که این کتاب را به داستانک نمک‌دار درباره اتفاقات واقعی و تاریخ تبدیل کند. این کتاب با زبان و بیان موردقبول یک نوجوان نگاشته شده است. «چاپیدشاه» بدون جهت‌گیری، روایت‌گر اتفاقات است و در دل این روایت‌های واقعی بسیاری از شبهات بدون نیاز به تاکید و تصریح پاسخ داده شده است. مخاطب نوجوان با هویت انقلاب از شکل‌گیری تا اتفاق افتادن آشنا می‌شود و با مردمی بودن و زنده بودن و پویا بودن انقلاب را در این کتاب شاهد خواهد بود.»

مراحل انتخاب کتاب برتر و جوایز آن چیست؟

این جایزه به موضوع روایت صحیح از تاریخ انقلاب می‌پردازد و برای مقابله با تحریف تاریخ معاصر و جلوگیری از بزک کردن چهره پهلوی‌ها در سال ۹۶ تاسیس شده است. مهدی سلیمانی دبیر اجرایی این جایزه در گفت‌وگو با «فرهیختگان» درباره فرآیند داوری جایزه شهید اندرزگو گفت: «در جایزه شهید اندرزگو، داوران هر بخش آثار برتر هر حوزه را معرفی می‌کنند و ما تمامی آثار معرفی‌شده توسط داوران را مورد تقدیر قرار می‌دهیم. در مرحله بعد و با هدف مشارکت بیشتر نخبگان در انتخاب آثار برتر هر حوزه، آثار معرفی‌شده توسط داوران را برای حدود ۳۰ نفر از اهالی فرهنگ، ادبیات و رسانه ارسال می‌کنیم و از آثاری که بیشترین آرای نخبگانی را کسب کرده باشند به‌طور ویژه تقدیر می‌کنیم. در این دوره آثاری که بیشترین آرا را کسب کنند، یک تندیس و لوح تقدیر، ۵۷ میلیون تومان جایزه نقدی و یک سفر عمره را از آن خود می‌کنند و دیگر نویسندگان، لوح تقدیر به علاوه ۴۲ میلیون تومان جایزه نقدی را دریافت خواهند کرد. علاوه‌بر این ضمن تقدیر از ناشران این آثار از هر کتاب هم عددی بین ۱۵۰۰ تا ۲۰۰۰ نسخه توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور خریداری می‌شود که جدا از نگاه حمایتی این جایزه از ناشر و نویسنده، امیدواریم با توزیع آثار در کتابخانه‌های عمومی و سطح کشور دسترسی به این کتاب‌های خوب و خواندنی تسهیل شود.»

چه آثاری منتخبان هیات‌های داوری دومین دوره جایزه شهید اندرزگو شدند؟

در بخش روایت تاریخ، از بین سه کتاب «مبارزه به روایت شهید اسدالله لاجوردی»، «ننگ‌سالی» و «پرده دوم»، کتاب «مبارزه به روایت شهید سیداسدالله لاجوردی» توانست بیشترین آرای هیات نخبگانی را دریافت کند. همان گونه که از عنوان کتاب معلوم است، این کتاب شامل زندگی یک شخصیت برجسته بوده و زندگی و کنش‌های اجتماعی او محور اصلی کتاب است. بخشی از خاطرات شهید لاجوردی به خواهش و اصرار دوستانش، طی مصاحبه‌هایی در نیمه دوم سال ۱۳۵۸ ضبط و ثبت شده و هم‌اکنون به همت انتشارات ایران و جواد اسلامی، نویسنده آن، می‌تواند به‌مثابه یک سند تاریخی استفاده شود. شهید لاجوردی در این خاطرات، ضمن ترسیم فضای مبارزاتی پیش از انقلاب، به نحوه آشنایی با جریانات مردمی انقلاب پرداخته و گوشه‌ای از فعالیت هیات موتلفه اسلامی را نیز به تصویر کشیده است. او در کنار ترسیم سابقه مستمر دستگیری در رژیم گذشته، به نوع برخورد رژیم با مردم انقلابی می‌پردازد و با جزئیات به شرح آنچه نیروهای شاه بر سر مردم کوچه و بازار آوردند، اشاره می‌کند. تشریح وضعیت خود در زندان و انواع شکنجه‌هایی که دیده و تقابل‌های موجود میان نیروهای مذهبی با اعضای سازمان مجاهدین خلق و مارکسیست‌ها، اوج روایت‌هایی است که شهید بیان کرده و نویسنده با ساده‌ترین کلمات آنها را برای مخاطب تدوین کرده است. یکی از بخش‌های کتاب که خواننده را به تأمل وامی‌دارد، پرداختن به زوایای تفکرات التقاطی سازمان مجاهدین خلق درباره موضوعات مختلف است.

در بخش کودک و نوجوان دو کتابی که نامزد این دوره بودند عبارتند از: «چاپیدشاه» و «بزرگ شدی ریزه میزه». هیات نخبگانی سومین دوره جایزه شهید اندرزگو بیشترین آرای خود را به کتاب «چاپیدشاه» داد و این اثر به‌عنوان منتخب این بخش معرفی شد. کتاب چاپید شاه یک اثر مستند از تاریخ حکومت پهلوی بر سرزمین‌مان است که قلم ساده، روان، صمیمی، جذاب و شیرین آن مخاطب را تا انتهای کتاب با خود همراه می‌کند. یکی دیگر از ویژگی‌های کتاب چاپید شاه این است که نویسنده در پایان هر فصل که براساس مستندات و پژوهش‌های تاریخ معاصر به نگارش درآورده، نکات اساسی و چکیده وقایع را به‌صورت اینفوگرافی‌هایی قرار داده تا به خوبی آنچه در تاریخ گذشته، در ذهن مخاطب ثبت کند. با اینکه چاپید شاه یک کتاب منبع نیست، باید به این موضوع اشاره کرد که به‌دلیل وجود اینفوگرافی‌های انتهای هر فصل، به یک کتاب مرجع تبدیل شده است. به نظر می‌رسد مهم‌ترین ویژگی کتاب، خود نویسنده است؛ نویسنده‌ای که دهه‌هفتادی است و حتی امام(ره) را ندیده اما در مقابل جریان تطهیر پهلوی قرار گرفته و می‌کوشد تا از انقلاب اسلامی دفاع کند. او در این کتاب برای نوجوانان روشنگری کرده و آنان را به درک درست از تاریخ دعوت می‌کند.

داوران بخش داستان بلند و رمان بزرگسال از بین آثار راه‌یافته به دبیرخانه، پنج کتاب «چینی‌بندزن»، «داشی»، «فصل بی‌هراسی»، «فصل توت‌های سفید» و «گلوله فیروزه‌ای» را منتخبان هیات داوری دومین دوره جایزه شهید اندرزگو در بخش «داستان بلند و رمان بزرگسال» معرفی کردند. در این میان رمان «فصل توت‌های سفید» و «گلوله فیروزه‌ای» انتخاب نهایی نخبگان این بخش شدند. رمان «فصل توت‌های سفید» با ویژگی‌هایی همانند فضاسازی مطلوب، شخصیت‌پردازی مقبول، گره‌های داستانی متعدد، پیرنگ جذاب، زمان سازگار با روایت و... اثری چندوجهی به شمار می‌آید که هر مخاطبی را تا پایان داستان همراه می‌کند. زبان روان و شیوا از دیگر ویژگی‌های این کتاب است اما شاید مهم‌ترین ویژگی کتاب استفاده از واژگان خاص و ویژه به فراخور دهه ۵۰ و متناسب با هر شخصیت قصه باشد که نویسنده با ابتکار و تبحری شگفت از آن بهره برده است. کتاب با دایره واژگان گسترده و همچنین استفاده از اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های بسیار، مزین شده و این موضوع رمان سیده عذرا موسوی را چند پله بالاتر از کتاب‌های مشابه قرار می‌دهد. چنین آثاری می‌تواند جوانان ما را با جزئیات دوران ستمگری پهلوی آشنا کند. «گلوله فیروزه‌ای» عنوان اولین اثر داستانی فهیمه شهابیان‌مقدم است که به همت انتشارات کتابستان به رشته تحریر درآمده و رمانی گیرا و خواندنی را به لیست کتب تاریخ انقلاب اضافه می‌کند. این کتاب، روایتگر واپسین روزهای حکومت محمدرضا پهلوی در شهر بیرجند، زادگاه اسدالله علم، وزیر پرنفوذ سلطنت محمدرضاشاه است که از زبان دختری به نام فیروزه و از زاویه دید اول شخص روایت می‌شود و ماجرای انقلابی شدن یک طرفدار پهلوی را به تصویر می‌کشد. نقطه‌قوت داستان، روایت ساده و روزمره است. اگرچه کتاب با شروعی معمولی و به‌دور از هیجان آغاز شده و کمی به مذاق مخاطب تکراری به نظر برسد، اما شخصیت فیروزه و اتفاقات پیش‌رو، خواننده را غرق در داستان می‌کند.

جایزه‌ای که به دستان جوانان رسید

یکی از نکات قابل توجه در این جایزه توجه ویژه به نوقلمان و نویسندگان جوان است. این جایزه در دوره قبلی خود با تقدیر از هفت نوقلم در این حوزه نشان داد که به رویش‌های این بخش توجه ویژه‌ای دارد و براساس اعلام دبیر جایزه، در این دوره، آثار بیش از ۲۰ نوقلم به دبیرخانه رسیده است. علاوه‌بر این با نگاهی به آثار نامزد شده شاهدیم که در بین نامزدهای این جایزه سه نویسنده متولد دهه هفتاد وجود دارد که درباره انقلاب اسلامی و با هدف نشان دادن واقعیت‌های سیاه دوره پهلوی‌ها دست به قلم شده‌اند که دو نفر از آنان توانسته‌اند آرای هیات‌های نخبگانی را نیز کسب کنند و به‌عنوان اثر برتر معرفی شوند.

تجلیل از یک بانوی مجاهد

در مراسم اختتامیه جایزه ادبی شهید اندرزگو از همسر مجاهد این شهید، کبری سیل‌سه‌پور نیز تجلیل شد. کبری سیل‌سه‌پور که در مقاطع بسیاری همراه شهید اندرزگو بوده و همراه با این چریک مبارز سختی‌ها و مشقات فراوانی را تحمل کرده است. چندی پیش کتاب خاطرات این بانوی مجاهد در انتشارات ایران چاپ و منتشر شده است.

سه‌شنبه ۲ آبان ۱۴۰۲
شماره ۳۹۸۹
WWW.FDN.IR
FARHIKHTEGANDAILY

مدیرمسئول:
محمدامین ایمانجانی
سردبیر:
مسعود فروغی
تلفن وفکس:
۶۲۹۹۹۴۹۵ (۰۲۱)
کدپستی:
۱۱۳۵۶۳۳۸۱۶
چاپ:
چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی
نشانی:
خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری
روبه‌روی ساختمان بورس
ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم